

NEKA NEISTRAŽENA ARHEOLOŠKA NALAZIŠTA DOLNJEG MEDJIMURJA

MIROSLAV FULIR

Varaždin

Želimo li nešto odredjenije pisati o prethistoriji i rimskoj vladavini u ovom dijelu Medjimurja, tada nailazimo na niz praznina bez neophodnih terenskih autopsija koje bi dopuštale stanovite odredjene zaključke. Niz starijih autora daju samo neke podatke, a tek u raspravi A. Horvatove¹ nailazimo na sintezu svega toga pa tako praktički dobivamo pomoć u tumačenju različitih indicija i hipoteza.

Po navodima Strabona i Plinija² uz Dravu su boravila ilirska plemena, a općenito se drži da je među Dravom i Murom postojalo pleme *Serretes* i preko Drave na varaždinskom području *Iasi*. Do danas nije na području Medjimurja ustanovljeno pretpovijesno naselje, a postojeće skupine tumulusa nisu s najosnovnijim podacima registrirane.³

Antičko razdoblje obilježeno je povremenim nalazima, a važnost gornjeg Medjimurja (sjeverozapadni dio) je u tome, što je područjem istog vodila glavna magistrala itinerarske ceste od Dunava u Italiju i Panoniju. Po autoru ovog prikaza istražen je odsjek te prometnice na medjimurskom tlu (*Savaria-Halicium-Poetovio*) s ubikacijom postaje *Halicium* te usputnim nalazima, pa je postalo urgentno da se ustanove važnija arheološka nalazišta donjeg Medjimurja, kako bi imali odredjeniju

¹ A. Horvat, Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Medjumurju (1956) 15—24 (III Tragovima daleke prošlosti s kartom).

² Iv. Kukuljević, Panonija rimska. Rad JAZU 23, 1873, 101—102, 126; A. Mayer: *Iasi*. Vjesnik Hrv. arh. druš. 16, 1935, 69, 71, 73; A. Graf, *Übersicht der Ant. Geographie von Pannonien*. Diss. Pann. Ser. 1, 5 (1936) (Karta Pannonia Romana, 16, 50, 65, 69, 16, 32, 69; A. Horvat, o. c. 15).

³ K. Vinski-Gasparini, Iskopavanje kneževskog tumulusa kod Martijanca u Podravini. Vjesnik Arh. muz. Ser. 3, 2, 1961, 56; D. Pribaković, Neki podaci o gradištima severozapadne Hrvatske. Vesnik Voj. muz. 3, 1956, 136 (opis arheološkog neistraženog objekta u Belici). Primjedba: Prema podacima Žvorc Pavla, Turčišće 14, z. p. Dekanovec, na sjevernoj strani zaselka Dvorišće postoji rudina pod nazivom »Gradišće«, a prema tradiciji ovdje je postojao neki »grad«. Oko 1 km sjeverno preko potoka Trnava (Gulevšćak) na livadi u posjedu Radović Štefana, zvanog Log, nalazi se zemljano uzvišenje promjera oko 15 m. Na zapadnoj strani ceste Sv. Juraj u Trnju—Hodošan, bliže Hodošanu, na meanderiranom tlu zvanom »Groblje«, prema izjavi domaćih bilo je nalaza ljudskih kostiju i keramike. Istočno od Hodošana, odnosno na oranicama sjeverno od oštrog zavoja ceste Hodošan—Goričan, bilo je nalaza ljudskih kostiju te zemljanih posuda, a domaći to mjesto nazivaju »ilirski grob«.

Karta 1. Arheološka karta Medjimurja po A. Horvatovoj — s dopunama
Karte 1. Archäologische Karte von Medimurje nach A. Horvat,
mit Ergänzungen

povijesnu predodžbu tog kraja s potpunijom arheološkom kartom (karta 1). Ujedno, da damo poticaj za daljnje sustavno istraživanje, jer poljodjeljski i ostali terenski radovi vrlo brzo uništavaju i posljednje ostatke.

Ovim prikazom opisana su samo nalazišta u Goričanu i okolini, pri Čehovcu i Prelogu (karta 2).

Pretpovijesno naselje Goričan

Današnje naselje razvilo se na dva od tri prirodnih zemljanih uzvišenja (kota 148) u ravnici sjeveroistočnog dijela donjeg Medjimurja, pa je taj pogodan položaj bio vjerojatno jedan od odlučujućih razloga za razvitak pretpovijesnog naselja.

Tragovi nekadanjeg boravka ljudi u tom mjestu nailaze se u vrtovima i na parcelama kućnih posjeda istočne strane Školske ulice, od kbr. 59—51 (od juga prema sjeveru);

Kiš Stjepan, kbr. 59: pojedinačni površni nalazi keramike. Teren prekopan zbog eksploatacije pijeska. S jugoistočne i južne strane teren se spušta u vidu obronka i završava na meanderiranom tlu;

Vargec Mijo, kbr. 57: na toj parceli je bilo najviše nalaza. Prilikom kovanja temelja za gradnju kuće oko g. 1961. naišao je na grobove s ljudskim kostima kao i na brončanu sjekiru (izgubljena). U nastavku vrtne površine prema istoku vršio je prekopanje terena radi eksploatacije pijeska i tom prilikom otvorio kulturni sloj pretpovijesnog nalazišta. Danas još postoji djelimično očuvan ostatak nekadanjeg arheološki-kulturnog

tla u vidu zemljanog hrpta s debljim slojem humusa, tragovima gorenja, crvenkaste i žučkaste ilovačne pjeskulje; prilikom oranja još uvijek plug izbacuje ulomke keramike. Prema izjavi, bilo je nalaza cijelih posuda, lonaca i zdjela s ostacima grumena šljake.

Općenito stratigrafski presjek daje približno slijedeće slojeve:

- humus 30 cm
- ilovačna pjeskulja smedje boje 30—40 cm
- наносni, čisti pijesak, itd.

Unatoč prekopanog terena, sondiranje je neophodno.

Zagorec Kata, kbr. 55: na oranici, površno, nailazi se pojedinačno na ulomke keramike. Osim preoravanja, parcela je stratigrafski sačuvana pa je potrebno izvršiti sondiranje;

Oranica (gradjevna parcela) Mesarić Josipa, Glavna ul. br. 12: vršeno je iskapanje pijeska, pa je zbog toga teren snižen i tako otvoren arheološko-kulturni sloj. Po broju nalaza ulomaka keramike, ova parcela dolazi odmah iza posjeda Mije Vargeca; ovdje je nadjen fragment kladivaste kamene sjekire;

Vadlja Mato, kbr. 51: već prije oko 14 god. na vrtnom dijelu posjeda naišlo se na ljudske kosti i zemljano posudje, a danas se još uvijek površno nadje po koji ulomak crne keramike u dijelu vrta koji je zasajen vinovom lozom.

Općenito u tom mjestu domaći spominju nalaze grobova s ljudskim kostima.

Sl. 1. Goričan. Kućna parcela Vargec Mije, Školska 57, rudine »Gorica«, s najviše nalaza keramike. Pogled od juga prema župnoj crkvi (kota 148)

Abb. 1. Goričan. Hausparzelle von Vargec Mija, Školska 57, Flurnamen »Gorica«, mit den meisten Keramikfunden. Blick von Süden zur Pfarrkirche (Kote 148)

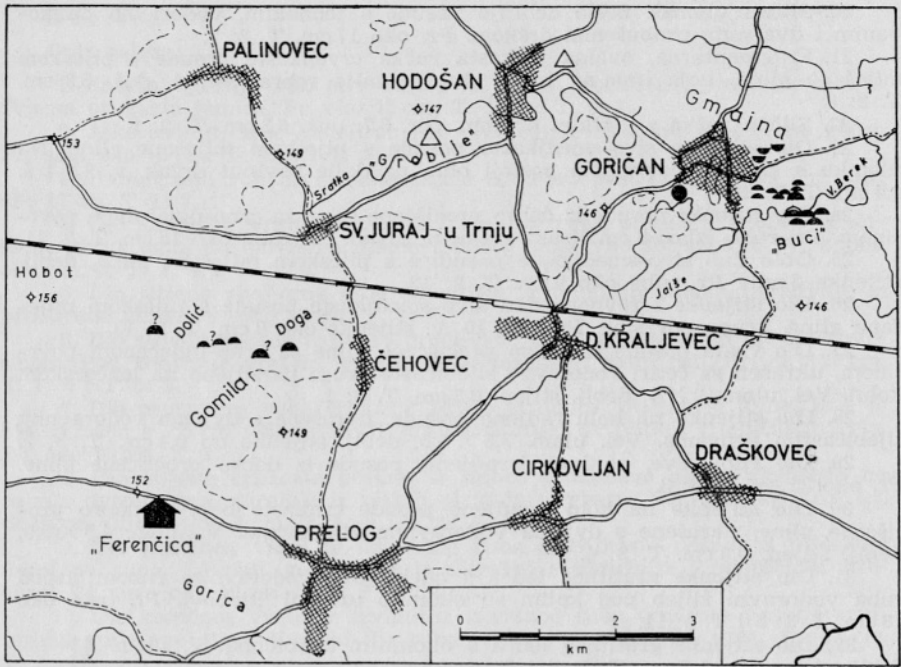
Goričan*

Opis nalaza:

1. Završni (gornji) rub sive zdjele iz dobro pročišćene gline, ukrašen s dvjema prugama jamica. Pr. oko 15 cm. T. 1: 1 i T. 5: 1.
2. Jako uvinut, koso-kaneliran rub sive zdjele iz dobro pročišćene gline. Pr. usta oko 15 cm. T. 1: 2 i T. 5: 4.
3. Uvinut obli rub crvenkaste zdjele iz dobro pročišćene gline. Pr. usta oko 17 cm. T. 1: 3.
4. Dio koničnog vrata i suženog izvinutog ruba posude iz dobro pročišćene gline, uglačane površine. Rame i obod vodoravno fazetirano. Pr. oboda oko 15 cm. T. 1: 4 i T. 5: 2.
5. Dio stijene sivo-crne boje od zdjele s uvinutim rubom, izradjene iz pročišćene gline. Pr. oko 18 cm. T. 1: 5.
6. Dio stijene posude iz dobro pročišćene gline s uglačanom crnom površinom. Pod koničnim vratom je vodoravno fazetiran strmi rub. Pr. oko 20 cm. T. 1: 6 i T. 5: 3.
7. Dio uspravnog ruba crnkaste zdjele iz dobro pročišćene gline, koji je bio ukrašen s 2,5 cm velikim šrafiranim trokutima iz plitkih žljebičastih crta. Pr. oko 13 cm. T. 1: 7.
8. Dio stijene crnkaste posude iz dobro pročišćene gline, ukrašene na rubu s dvostrukom spiralom iz niskih plastičnih rebara. Vel. ulomka 3,8 × 6,2, debljina stijenke do 1 cm. T. 1: 8 i T. 5: 7.
9. Dio koničnog vrata te izvinutog ruba smeđkaste posude s pijeskom miješane gline. Završni, gornji rub je ukrašen s uzdužnim i poprečnim urezima. Pr. usta oko 19 cm. T. 1: 9 i T. 5: 5.
10. Dio koničnog vrata te izvinutog završnog ruba crnkaste posude s pijeskom miješane gline. Vanjski dio ruba je koso narezan. Pr. usta oko 15 cm. T. 1: 10.
11. Dio završnog, gornjeg ruba smeđkaste posude s pijeskom miješane gline. Vanjski dio ruba ima na svakih 2 cm sedlaste ureze. Pr. usta oko 20 cm. T. 1: 11.
12. Dio vrata i završnog ruba smeđkaste posude s pijeskom miješane gline. Obli rub ima kosu izbočinu (bradavicu), a vrat završava s izvinutim rubom. Pr. ruba oko 20 cm. T. 1: 12 i T. 5: 6.
13. Dio stijenke crnkaste posude s pijeskom miješane gline. Površina je grubo ugladjena, a 2 cm pod rubom je bilo više od 1,5 cm visokih, strmih izbočina. Pr. usta oko 20 cm. T. 1: 13.
14. Dio stijene crnkaste posude s pijeskom miješane gline, na kojoj se nalazi ravno odrezana izbočina. Vel. ulomka 4,5 × 5,2, debljina stijene do 0,9 cm. T. 2: 1.
15. Dio stijenke crnkaste zdjelice iz pročišćene gline s uvinutim rubom te izbočinom ispod ruba. Pr. oko 15 cm. T. 2: 2.
16. Dio stijenke posude iz dobro pročišćene gline sa crno-uglačanom površinom. Na ulomku je 1 cm visoka ovalna izbočina te dva okomita žljeba, među kojima su dvije linije plitkih jamica. Vel. ulomka 4,2 × 7,2, debljina stijenke 0,5 cm. T. 2: 3 i T. 5: 10.
17. Dio stijenke crvenkaste posude s pijeskom miješane gline, ukrašene s nazubčanim rebrom. Vel. ulomka 6 × 7,5, debljina stijenke do 0,8 cm. T. 2: 4 i T. 5: 13.
18. Dio stijenke smeđe-crvenkaste posude s grubim pijeskom miješane gline, ukrašene s koso-poprečnim urezima. Vel. ulom. 6 × 8, deblj. stijenke do 1 cm. T. 2: 5 i T. 5: 9.
19. Dio stijenke sive posude iz dobro pročišćene gline. Pri rubu sačuvan držak u vodoravnom položaju s dvjema okomitim rupicama. Pr. oboda oko 17 cm. T. 2: 6 i T. 5: 8.

* Pri opisu nalaza te njihovoj ocjeni mi je susretljivo pomogao kustos Pokrajinskog muzeja u Mariboru Stanko Pahić, koji je također izradio crteže T. 1—4 za što mu na ovom mjestu najljepše zahvaljujem.

20. Sličan ulomak nešto debljije posude s jednakim, vodoravno oblikovanim i dva puta probušenim drškom. Pr. oko 17 cm. T. 2: 7.
21. Fragmentarna, ovalna trakasta ručka crvenkaste posude s pijeskom miješane gline, koja ima na hrptu dva okomita rebra. Šir. 4, duž. 5,8 cm. T. 2: 8.
22. Slična ručka s glatkim hrptom. Šir. 3,7, duž. 6,3 cm. T. 2: 9.
23. Dio stijenke sivo-smedjkaste posude s pijeskom miješane gline. Na ulomku s grubom površinom postoji obli, na dolje povinut držak, v. 2,5 i š. 4,5 cm. T. 2: 10.
24. Dio stijenke posude iz dobro pročišćene gline sa crno-uglačanom površinom. Pri rubu izlazi 3 cm široka trakasta drška. Pr. ruba oko 16 cm. T. 2: 11.
25. Oblo dno sivo-smedjkaste posudice s pijeskom miješane gline, deblj. stijenke 8 mm. Pr. ruba oko 9 cm. T. 2: 12.
26. Dio stijenke i ravnoga dna sivo-smedjkaste posude s pijeskom miješane gline, grube površine. Pr. dna 10, v. stijenke oko 6 cm. T. 2: 13.
27. Dio vrata posude iz dobro pročišćene gline sa crno-uglačanom površinom, ukrašen sa četiri vodoravne žljebičaste pruge (izradjeno na lončarskom kolu). Vel. ulom. 2×4 , deblj. stijen. 0,3 cm. T. 3: 1.
28. Dio stijenke na kolu radjene posude, ukrašene s dvjema vodoravnim žljebičastim prugama. Vel. ulom. $3,5 \times 4,5$, deblj. stijenke do 0,4 cm. T. 3: 2.
29. Dio ruba sive, na kolu izradjene, posude iz dobro pročišćene gline. Pr. oko 22 cm. T. 3: 3.
30. Dio stijenke na kolu izradjene posude crnkaste boje iz dobro pročišćene gline, ukrašene s dvjema vodoravnim žljebovima. V. ulom. $4,5 \times 5,5$, deblj. stijen. 0,9 cm. T. 3: 4.
31. Dio stijenke grafitnog lonca s odebljanim vodoravnim rubom; ispod ruba vodoravni žlijeb pod kojim su okomito urezani žljebovi. Pr. usta oko 18 cm. T. 3: 5 i T. 5: 11.
32. Dio stijenke grafitnog lonca s okomitim žljebičima. V. ulom. $6 \times 7,5$, deblj. stijen. do 1,1 cm. T. 3: 6 i T. 5: 14.
33. Dio stijenke smedjkaste posude s pijeskom miješane gline, ukrašene s okomito urezanim crtama. V. ulom. $2,3 \times 3,3$, deblj. stijenke 0,8 cm. T. 3: 7.
34. Dio stijenke na kolu izradjene posude smedjkaste boje s pijeskom miješane gline, ukrašene s prugama vodoravno urezanih crta. V. ulom. $3,3 \times 4$, deblj. stijenke 0,6 cm. T. 3: 8.
35. Dio stijenke na kolu radjene posude svijetlo-smedje boje s pijeskom miješane gline, ukrašene s vodoravnim žljebičima. V. ulom. $2,7 \times 4,2$, deblj. stijenke 0,7 cm. T. 3: 9.
36. Dio stijenke na kolu izradjene posude s pijeskom miješane gline, ukrašene s izduženim valovnicama. V. ulom. $4 \times 4,7$, deblj. stijenke 0,7 cm. T. 3: 10.
37. Dio stijenke u vatri pržene sivo-smedje posude s pijeskom miješane gline, ukrašene s valovnicama pod oštrim kutom. V. ulom. $2,6 \times 3,1$, deblj. stijenke 1 cm. T. 3: 11.
38. Dio stijenke posude radjene na kolu sivo-smedje boje s pijeskom miješane gline, ukrašene s izduženim valovnicama. V. ulom. $3,2 \times 4,5$, deblj. stijenke 0,7 cm. T. 3: 12.
39. Dio stijenke na kolu radjene posude crnkaste boje s pijeskom miješane gline, ukrašene s vodoravno urezanim crtama i pojasom valovnica. V. ulom. $4,3 \times 4,5$, deblj. stijenke 0,7 cm. T. 3: 13 i T. 5: 12.
40. Dio stijenke na kolu radjene posude crnkaste boje s pijeskom miješane gline, ukrašene s vodoravnim crtama i pojasom valovnica. V. ulom. $3,6 \times 3,7$, deblj. stijenke 0,6 cm. T. 3: 14.
41. Dva komada stijenki na kolu radjene posude smedje boje s pijeskom miješane gline, ukrašene s dvjema izduženim valovnicama te vodoravnom žljebičastom crtom. V. ulom. $5,5 \times 8$, deblj. stijenke 0,9 cm. T. 3: 15, 16 i T. 5: 15.
42. Dio stijenke na kolu radjene posude smedje boje s pijeskom miješane gline, ukrašene s dva pojasa po dvije pruge kvadratnih jamičastih utisaka. V. ulom. $4,8 \times 7$, deblj. stijenke 0,6 cm. T. 3: 17 i T. 5: 16.
43. Ulomak kladivaste kamene sjekire iz svijetlo-smedjeg kamena sa 4 cm širokom oblom oštricom (nalaz s parcele Mesarić Josipa), T. 4: 1.

- prehistorijsko naselje — urgeschichtliche Ansiedlung
- ◐ tumulus — Hügelgrab
- ◑ razoren tumulus — beschädigtes Hügelgrab
- rimsko naselje — römische Ansiedlung
- △ neistraženo nalazište — unerforschter Fundort

Karta 2. Goričan i ostala arheološka nalazišta
Karte 2. Goričan und die übrigen archäologischen Fundorte

Naknadno je nadjen veći broj ulomaka razne keramike koji ovdje nije opisan. Ističe se ulomak vrata i ramena keltske posude sive boje radjene na kolu, koja je bila prilično velika, glineno vretence, koštane alatke, artefakti orudja od valuća zrnate strukture.

Skupina tumulusa istočno od Goričana
(karta 2)

Odmah iza posljednjih kuća sjeveroistočnog dijela Goričana, odnosno sjeverno od ceste koja vodi prema Muri, na rudinama »Sajmište«, nalazili su se najmanje tri tumulusa koji su po domaćima razoreni oko god. 1948.; nazivali su ih — gorinke.

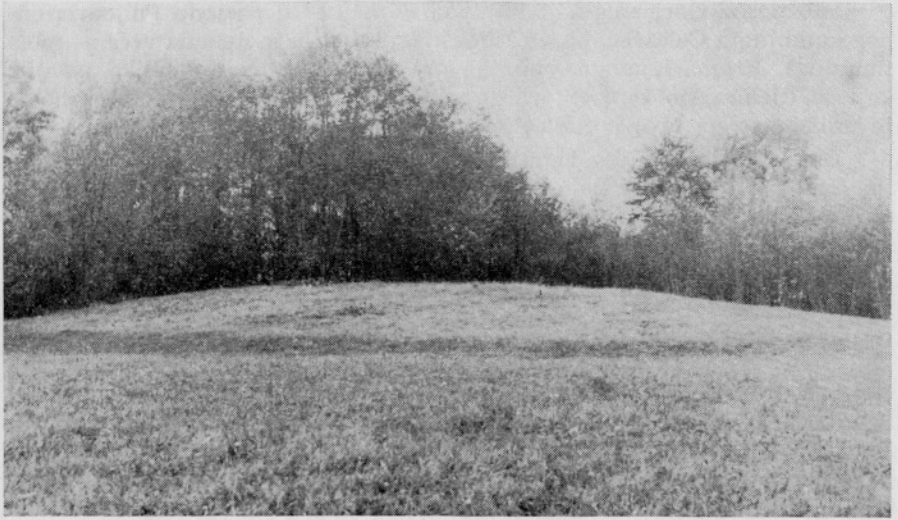
Istočno od Goričana, na rudinama »Gmajne« u posjedu Poljoprivrednog kombinata Čakovec, pogon Hodošan, postojala je nekada veća skupina tumulusa. Prema izjavama, bilo je pet većih i najmanje toliko manjih, koji su djelomično razoreni oko godine 1948. Tom prilikom iskopano je te uništeno veći broj posuda, lonaca i zdjela.

Danas su još vidljiva zemljana uzvišenja oko devet tumulusa različitih dimenzija i visina, koja su preorana. Na mnogim mjestima opaža se okrugli trag humusne zemlje (trag gorenja?) te sterilne žuto-smedje zemlje sa šljunkom gdje su nekada bili situirani tumulusi, kojih je prema tome bilo više. Oni se prostiru od istoka prema zapadu (Goričanu) po skupinama od dva, tri ili četiri.

Prva skupina od tri tumulusa nalazi se uz istočni rub poljskog puta koji vodi od mosta preko potoka Vel. Berek u smjeru sjevera na cestu Goričan—Mura. U neposrednoj blizini spomenutog mosta postoji najveći i najbolje očuvan tumulus s približnim mjerama u stratigrafskoj osnovi: 35×35 koraka, vis. oko 2,50 m. Dva manja nalaze se nešto sjevernije uz poljski put s približnim dimenzijama: 20×20 i 30×30 koraka, vis. do 0,75 m. Domaći nazivaju taj sektor rudine »Gmajne« — »prvi kut«, na kojem je Strahija Djuro iz Goričana, Zavrtna 7/a našao manju brončanu sjekiru. Nešto zapadnije od poljskog puta postoji skupina od četiri manja tumulusa, rudine »drugi kut«, približne dimenzije: 25×25 koraka, vis. do 0,75 m. U sjeverozapadnom smjeru bliže Goričanu situirana su dva manja tumulusa, rudina »treći kut« s približnim dimenzijama: 28×28

Sl. 2. Goričan. Tumulus »Prvi kut« (35×35 koraka, visine do 2,50 m), rudine »Gmajne« istočno od Goričana. Pogled na zapadnu stranu
 Abb. 2. Goričan. Tumulus »Prvi kut« (35×35 Schritt, Höhe bis 2,50 m), Flurname »Gmajne«, östlich von Goričan. Blick auf die Westseite

Sl. 3. Rudine »Buci«, k. o. D. Kraljevec, jugoistočno od Goričana. Pogled na tumulus (45 × 30 koraka, vis do 2,20 m) s južne strane; djelomično oštećen

Abb. 3. Flurnamen »Buci«, Gemeinde D. Kraljevec, südöstlich von Goričan. Ansicht des Tumulus (45 × 30 Schritt, Höhe bis 2,20 m) aus Süden; teilweise zerstört

koraka, vis. do 1,50 m. Na preoranoj površini ovih posljednjih tumulusa izvršen je slijedeći nalaz:

1. Dio uvinute stijenke posude (urne?) iz dobro pročišćene gline miješane pijeskom, crno-sivkaste boje i uglačane površine s dugoljastom izbočinom preko koje prelaze vodoravni plitki žljebovi. Deblj. stijenke 7 mm. T. 4: 2.
2. Dio dna posude crno-sivkaste boje dobro pročišćene gline miješane pijeskom, nešto grublje površine. Deblj. stijenke 1,2 cm. T. 4: 3.
3. Dio izvinute stijenke vrata i ramena posude (urne?) iz dobro pročišćene gline miješane pijeskom, crno-sivkaste boje te uglačane površine. Na vratu posude nalaze se dva usporedna plitka žlijeba. Deblj. stijenke 7 mm. T. 4: 4.
4. Gornji dio izvinutog ruba posude iz dobro pročišćene gline miješane pijeskom, smeđkaste boje s tragovima gorenja. Deblj. stijenke 1 cm. T. 4: 5.
5. Ulomak željeznog koplja s naglašenim hrptom. Na donjem dijelu šir. 4 cm, a na gor. š. 3 cm. Pr. šir. profila oko 1,5 cm. T. 4: 6.

Neophodno je izvršiti iskapanje tumulusa te sondiranje okolnog terena.

*Skupina tumulusa na rudini »Buci«, k. o. Dol. Kraljevec
(karta 2)*

Nešto južnije od tumulusa pri Goričanu, odnosno odmah preko reguliranog potoka Vel. Berek na prostoru djelomično pod mladom šumom postoji oko pet donekle očuvanih tumulusa u smjeru istok - zapad, s približnim stratigrafskim dimenzijama u koracima: 45 × 30, vis. do 2,20 m;

30 × 30, vis. do 2,50 m; 3 × 20, vis. do 2 m; 9 × 25, vis. do 2,50 m, te jedan manji dosta oštećen prekopanjem.

Većina ovih tumulusa je oštećena izvažanjem zemlje po posjednicima ili pak nestručnim kopanjem ispitnih rovova, pa tako možemo protumačiti različite stratigrafske dimenzije. Prema izjavi posjednika livade koja se nalazi u sredini skupine tumulusa, Gosarić Djure iz Dol. Kraljevca, Murska b. b., na tom terenu postojale su još tri zemljane humke ali su srušene oko god. 1925.; tom zgodom našlo se različite keramike koja je uništena. Domaći nazivlju te tumuluse »gorinke«, dok tradicija drži da su ih podignuli Iliri.

Neophodno je izvršiti iskapanje ovih tumulusa te sondirati okolni teren, jer je prema konfiguraciji tla ovdje postojalo još nekoliko grobova.

*Skupina zemljanih humaka zapadno od Čehovca
(karta 2)*

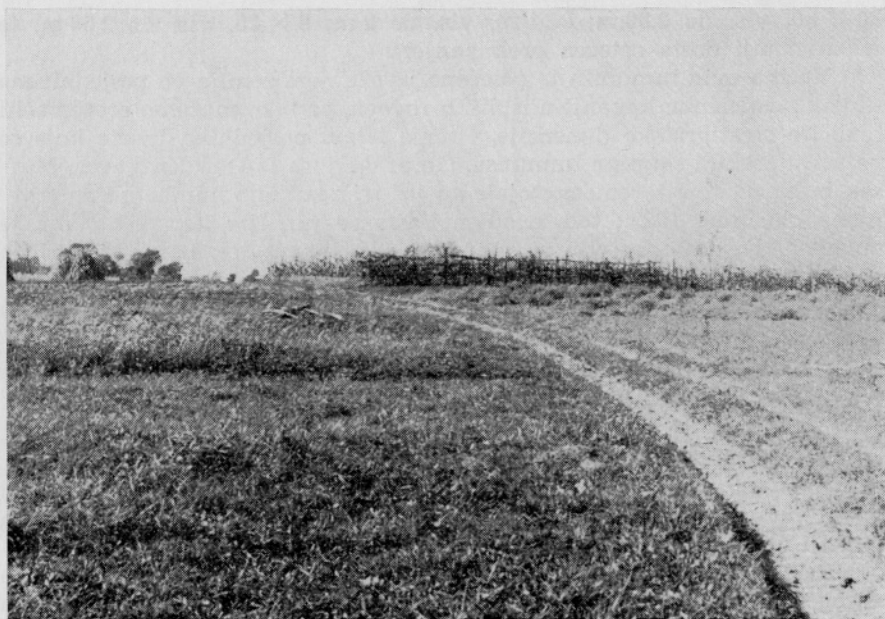
Oko šest većih i jedna manja zemljana uzvisina situirane su na južnoj strani poljskog puta Čehovec—M. Subotica od istoka prema zapadu na relaciji nešto preko 1 km, rudine: Doga, Dolić i Gomila.

Prvi humak nalazi se jugozapadno od pila na poljskom putu, rudine »Breg pri pilu« u posjedu Kramar Ivana i Alojza iz Čehovca. Približna

Sl. 4. Rudine »Buci«, k. o. D. Kraljevec, jugoistočno od Goričana. Pogled na tumulus od zapada (30 × 30 koraka, vis. do 2,50 m); djelomično oštećen

Abb. 4. Flurnamen »Buci«, Gemeinde D. Kraljevec, südöstlich von Goričan. Ansicht des Tumulus (30 × 30 Schritt, Höhe bis 2,50 m) von Westen; teilweise zerstört

Sl. 5. Zemljano uzvišenje »Kuti«, zapadno od Čehovca (170 × 140 koraka, vis. do 3,50 m). Pogled s istočne strane

Abb. 5. Erdhügel »Kuti« westlich von Čehovec (170 × 140 Schritt, Höhe bis 3,50 m). Blick von Osten

stratigrafska dimenzija u koracima: 180 × 110, vis. do 3 m. Površina tog humka služi za poljodjelsku obradu tla.

Drugi se nalazi oko 300 m jugozapadno na rudini »Breg pri križanju« u posjedu Kramar Stjepana iz Preloga. Nekada je bio zasadjen vinovom lozom, a sada poljskim kulturama. Navodno se prilikom rigolanja naišlo na ljudske kosti. Približne dimenzije u koracima: 100 × 100, vis. do 3 m. Treći humak je bliže poljskom putu na rudinama »Križanje« u posjedu Turek Antuna iz Čehovca. To je dosta snižen humak, a navodno se u blizini našlo ljudskih kostiju.

Četvrti slijedi u neposrednoj blizini uz poljski put na rudini »Trnič« u posjedu Kramar Josipa iz Pustakovca. Približne dimenzije u koracima: 250 × 180, vis. do 3,50 m.

Peta zemljana uzvisina nalazi se nešto dalje uz put na rudini »Kuti-Trnič« u posjedu Blažek Jakoba iz Pustakovca. Stječe se dojam da je to prirodna zemljana uzvisina na kojoj postoji zasebno zemljano uzvišenje. Prosljedimo li nekoliko stotina metara poljskim putem prema zapadu do rudina zvanih »Luke«, dodjemo do zemljane uzvisine zasadjene djelomično vinovom lozom i poljoprivrednim kulturama pod nazivom »Kuti«, pozadi koje postoji meanderirano tlo nekadanjeg korita Drave. Približna stratigrafska dimenzija u koracima: 170 × 140, vis. do 3,50 m. Po tradiciji domaći smatraju da je ovdje bilo groblje jer se našlo ljudskih kostiju.

Većina opisanih zemljanih humaka ima elipsoidnu stratigrafsku osnovu i dosta pravilnu konfiguraciju u ovom dijelu ravničarskog terena tako, da pobudjuje asocijaciju na tumuluse. Neki zemljani humci svakako su prirodna zemljana uzvišenja, no koja su mogla poslužiti za sakralne obrede. Uobičajena tradicija kod domaćih u ovom slučaju za te humke nikako nije sačuvana. Površnih nalaza nije bilo prilikom rekognosciranja. Jedan od indikatora je toponim za zemljište u neposrednoj blizini pod nazivom »Gomila«, koji se inače redovno pojavljuje kao naziv za halštatske tumuluse (Martijanec, Jalžabet).

Neophodno je izvršiti sondiranje opisanih zemljanih humaka kao i teren u okolici. Dok se to ne izvrši, ne možemo decidirano tvrditi da su opisani zemljani humci prehistorijski grobovi, ili možda tellovi.

Rimsko naselje »Ferenčica« kod Preloga

Oko 2 km zapadno od Preloga, cca 40 m južno od ceste Prelog—Čakovec (kota 152), prostire se na dosta velikoj površini oranica, rudine »Ferenčica«, kao i u obližnjem gaju rimsko nalazište. Površno je vidljiva razna opeka (osobito krovna — *tegulae, imbrices*), plugovi izbacuju kamen lomljenac i pojedinačno ulomke sive i crne keramike. Djelomična (amaterska) sondiranja izveo je nastavnik Mlinarec Vinko iz Preloga, koji je naišao na opeku, vapno, žbuku, staklo, neke željezne predmete te rimske novce (navodno Konstantinovih nasljednika). Sačuvani ulomci keramike pretežno su provincijalne fakture (siva, crna, crvenkasta s metličastim ukrasom, deblje glazirane stijenke posude — ‚Reibschale‘?) a ima vijesti o nalazu posuda s tri nožice te »tanjura«.

ZAKLJUČAK

Izbor površno pokupljene keramike s parcela u Goričanu potvrđuje dugotrajnu naseljenost tog terena.

Najstariji fragment je ulomak zdjele T. 1: 1, a pripada lasinjskoj kulturi iz početka 2. tisućljeća pr. n. e.⁴ U prilog takvog zaključka ide naknadno nadjen ulomak kladivaste kamene sjekire, T. 4: 1.

Posude narezane na završnom gornjem rubu su u pogledu datiranja neizrazite (T. 1: 9—11), a mogle bi eventualno pripadati brončanom dobu. Kanelirana i fazetirana keramika (T. 1: 2, 4, 6) je značajan predstavnik ranijeg razdoblja kulture žarnih grobova, dok bi zdjele s uvinutim rubom (T. 1: 3, 5) pripadale mladjem stupnju.

⁴ Sličan ulomak iz Beketinca (J. Korošec, Nekaj neolitskih in eneolitskih problemov v okolici Križevcev na Hrvatskem. Zbor. fil. fak. 4: 1 [1962] T. 24: 1); isti, Eine neue Kulturgruppe des späten Neolithikums in Nordwestjugoslavien. Acta arch. hung. 9, 1958, 83 ss; S. Vuković, Kameno doba sjevernog dijela Hrvatskog zagorja i susjednih kamenodobnih nalazišta. Primjeri, Pedagoš. akad. Čakovec, 1964, 91—98; isti: Ostaci neolitskih nalazišta Draguševac i Krč. Peristol 1, 1954, 135—141; S. Dimitrijević, Probl. neolita i eneolita u sjeverozapad. Jugoslav. Opuscula arch. 5, 1961, 22—24, 51, 54—59, 64; Z. Tomičić, Brezje kraj Varaždina — prahistorij. i ranosrednj. nalazište. Arh. preglad 10, 1968, 237—238.

Sl. 6. Trnovščak. Oštećena skupina mogila uz istočni rub ceste Trnovščak-termalno kupalište Vučkovec (uz trasu itinerar. ceste *Halicanum—Poetovio*)

Abb. 6. Trnovščak. Beschädigte Gruppe von Hügelgräbern am Ostrand der Strasse Trnovščak - Thermalbad Vučkovec (an der Trasse der Itinerarstrasse *Halicanum—Poetovio*)

Najbliže primjere halštatskog željeznog doba moguće je naći u Martijancu, kotar Varaždin.⁵ Usporedba je moguća i s ulomcima bolje izradjenih posuda iz Goričana sa crno-uglačanom površinom (T. 1: 7, 8 i T. 2: 3, 11) kao i s posudama grube izrade (T. 1: 12—13 i T. 2: 4—5, 10, 12, 13). Plastična dvojna spirala na ulomku T. 1: 8 pojavljuje se na kasnohalštatskoj keramici, n. pr. u Šmarjeti na Dolenjskem.⁶ Za to razdoblje od značaja je takodjer ukras na ulomku T. 2: 3 u kombinaciji plitkih žljebova i jamica i slični, naknadno nadjeni ulomci halštatskih posuda s kosim žljebičima na rubu posude.

Čistoj keltskoj keramici pripadaju ulomci srednjelatenskih na kolu radjenih posuda (T. 3: 1—4), kakva je poznata iz Formina pri Ptujju,⁷ kao i naknadno nadjen dio vrata i ramena slične na kolu radjene sive keltske posude, koja pobudjuje pažnju veličinom ulomka.

⁵ K. Vinski-Gasparini, o. c. 41, 43—45, 49—57; 39, ss, T. 7.

⁶ A. Müllner, Typische Formen aus den archäologischen Sammlungen des krainischen Landesmuseums »Rudolfinum« (1900) T. 16: 8.

⁷ A. Smodič, Časopis za zgod. in narod. 35, 1940, 16 s, T. 5: 1—6.

U sjevernoj Sloveniji registrirani su nalazi grafitnih, kasnolatskih lonaca, pa nalaz takvih ulomaka iz Goričana (T. 3: 5—6) potvrđuje njihovu raširenost i u dolnjem Medjimurju. Fragmenti vrlo sličnih ukrasa, oblika i fakture nadjeni su g. 1966. na iliro-keltskom nalazištu na lijevoj obali Plitvice (rudine: »Šarnjak-Korlatina«, Štefanec, općina Varaždin) kao i crno-uglačana keramika, dok je ulomak grafitnog kaneliranog lonca nadjen na mjestu utoka potoka Zbeleščak u Plitvicu.

Ostali ulomci s nalazišta u Goričanu (T. 3: 8—17), među kojima ima najviše s ukrasom valovnica, upućuje na datiranje u ranu antiku pa bi se time zaključilo vremensko razdoblje naselja u Goričanu od početka 2. tisućljeća pr. n. e. do 2. stoljeća n. e., a najvjerojatnije do markomanskih ratova.

Nesumnjivo da postaje aktuelno usporediti neo-eneolitska nalazišta varaždinskog i medjimurskog područja pa i tumuluse, koji nisu daleko u zračnoj liniji do tumulusa kod Martijanca (halštat C) i Jalžabeta. Te vrste spomenika povezuje se s tumulusima iz Kranjske, Štajerske, Dol. Austrije, Gradišća (Burgenlanda) i zapadne Mađarske,⁸ pa će istraživanje medjimurskih tumulusa razjasniti pravo stanje.

Potrebno je upozoriti na činjenicu, da se u Prekmurju i u blizini zapadne granice Medjimurja na slovenskom području prostiru skupine rimskih gomila,⁹ koje označuju upornu sačuvanu tradiciju sakralnog obreda kod pokapanja, iako je rimsko prodiranje već uspjelo djelomice provesti romanizaciju iliro-keltskih plemena. Postojanje rimskih gomila ustanovljeno je i na medjimurskom tlu uz granicu prema Sloveniji.

Rimsko nalazište »Ferenčica« zapadno od Preloga jedino je do sada poznato rimsko naselje u dolnjem Medjimurju. Kako se je baš ovdje razvilo rimsko naselje, za sada ne možemo dati sigurne podatke bez iskapanja. A. Graf označuje na svojoj karti (Pann. Rom. 404) nekako u tom dijelu Medjimurja castrum stativum,¹⁰ no takva hipoteza ostaje do daljnega pod upitnikom. Smještanje Aquamae u Čakovcu te naselja Marianae i Carrodunuma u ovom dijelu Medjimurja, kako to neki stariji autori žele, možemo za sada okvalificirati kao pretpostavku bez ozbiljnih dokaza.¹¹

⁸ K. Vinski-Gasparini, o. c. 39—40, 52, 55, 57; D. Pribaković, o. c. 138; M. Fulir, Mogile u okolici Varaždina. Varaždin. vijesti od 8—15. VI 1961 br. 798—799; Z., K. Vinski, O utjecajima istoč. alpske halštat. kulture i balkan. ilirske kulture na slav. srijem. podunavlje. Arh. rad. i rasprave JAZU 2, 1962, 264—269, 285, 287; S. Pahič, K. predslov. naselit. Slovenskih Goric in Pomurja. Svet med Muro in Dravo (1968) 165—166, 172—173, 176, 188—202, 215.

⁹ S. Pahič, Arheološki spomenici u Pomurju. Spomeniško Pomurje (1956) 29—30; isto izdanje: F. Baš, Spomeniško Pomurje, 6; S. Pahič, Antične gomile v Prekmurju. Arh. vestnik 11-12, 1960-61 (1962) (Karta: Gomile v Prekmurju); J. Šašel, Donsek k zgodovini Prekmurja v staremu veku. Kronika 3, 1955 (Karta: Prekmurje, Arheološ. najdišča). Usporediti: Beiträge zur Kenntnis der norisch-pannonischen Hügelgräberkultur. Arch. Austriaca, Beiheft 7 (1965).

¹⁰ A. Graf, o. c. 138, Karta Pann. Rom. 404; A. Horvat, o. c. 15—16, 19, bilješka pod 37. Za pomoć prilikom terenskog rekognosciranja rimskog nalazišta »Ferenčica«, zahvaljujem Mlinarec Vinku, nastavniku iz Preloga.

¹¹ A. Horvat, o. c. 15, 18, bilješka pod 35; 19, 21, 22.

Sl. 7. Trnovščak. Sačuvana skupina mogila nekoliko desetaka metara zapadno od ceste Trnovščak - termalno kupalište Vučkovec (uz trasu itinerar. ceste *Halicanum—Poetovio*)

Abb. 7. Trnovščak. Erhaltene Gruppe von Hügelgräbern einige zehn Meter westlich der Strasse Trnovščak, Thermalbad Vučkovec (an der Trasse der Itinerarstrasse *Halicanum—Poetovio*)

Višekratni pokušaji da se ustanovi ostatak rimske prometnice u doljem Medjimurju nisu dali rezultata, što ne treba obeshrabriti za daljnje istraživanje.

ZUSAMMENFASSUNG

Einige unerforschte archäologische Fundorte im unteren Medjimurje

Die Urgeschichte und die römische Herrschaft in Medjimurje sind durch periodische Funde belegt, ohne die nötigen Terrainautopsien, doch erst die Abhandlung von Frau A. Horvat (Anm. 1) bietet uns eine Synthese all dessen und hilft uns so praktisch bei der Deutung der unterschiedlichen Indizien und Hypothesen. Strabo und Plinius führen an, dass zwischen Drau und Mur der Illyrerstamm der *Serretes* ansässig gewesen sei, jenseits der Drau, im Varaždinbereich, aber die *Iasi* (Anm. 2). Im oberen Medjimurje (nordwestlicher Teil) hat der Autor einen Abschnitt der antiken Itinerarmagistrale (*Savaria—Halicanum—Poetovio*) erforscht, mit Ubikation der Station *Halicanum* in Sv. Martin an der Mur und Funden an der Strasse entlang, deshalb ist es

unaufschiebbar geworden, die wichtigeren Fundorte im unteren Medjimurje festzustellen, so dass wir eine bestimmtere geschichtliche Vorstellung dieser Gegend gewinnen und die archäologische Karte vervollständigen könnten (Karte 1), denn durch die landwirtschaftlichen und anderen Terrinarbeiten sind auch die letzten Überreste einer raschen Vernichtung ausgeliefert.

Im nordöstlichen Teil des unteren Medjimurje (Karte 2), schon nahe der Mur, die die Staatsgrenze gegen das benachbarte Ungarn bildet, liegt das Dorf Goričan (Kote 148), wo die in den Hausparzellen gefundene Keramik die schon lange währende Besiedlung dieser Region bestätigt (Abb. 1). Das älteste Schüsselfragment (T. 1: 1) gehört zur Lasinja-Kultur aus dem Beginn des 2. Jahrtausends v. u. Z. (Anm. 4), und im Einklang damit steht der Fund des Fragments eines Hammersteinbeils (T. 4: 1). Die Gefäße mit Einschnitten im oberen Rand (T. 1: 9—11) bieten einstweilen Schwierigkeiten für eine bestimmte Datierung, sie könnten jedoch vielleicht in die Bronzezeit gehören. Die kannelierte und facettierte Keramik (T. 1: 2, 4, 6) wäre ein Vertreter der frühen Periode der Urnenfelderkultur, während die Schüsseln mit nach innen gebogenem oberem Rand (T. 1: 3, 5) in den jüngere Stufe gehören. Die besser ausgeführten Gefäße aus Goričan mit schwarzpolierter Oberfläche (T. 1: 7, 8 und T. 2: 3, 11) sowie jene von gröberer Ausführung (T. 1: 12—13 und T. 2: 4—5, 10, 12, 13) können wir mit den Beispielen der Hallstatt-Eisenzeit im nahe liegenden Martijanec, Bezirk Varaždin (Anm. 5) vergleichen. Die plastische Doppelspirale auf Fragment T. 1: 8 kommt auf der späthallstattischen Keramik vor, wie z. B. in Šmarjeta in Dolenjsko (Unterkrain), Slowenien (Anm. 6). Für diesen Zeitabschnitt sind auch charakteristisch die Verzierung auf dem Fragment T. 2: 3 sowie die nachträglich gefundenen Scherben von Hallstattgefäßen mit schrägen Rillen am Gefäßrand.

Die keltische Keramik ist durch Fragmente mittel-latènezeitlicher auf der Töpferscheibe ausgeführter Gefäße (T. 3: 1—4) belegt, wie sie in Formin bei Ptuj, Slowenien (Anm. 7), gefunden worden sind.

Durch den Fund von spät-latènezeitlichen Graphittöpfen in Goričan (T. 3: 5—6) dehnt sich ihr Verbreitungsgebiet aus Nordslowenien aufs Medjimurjegebiet aus. Fragmente mit ähnlichen Verzierungen, Formen und ähnlicher Faktur sowie schwarzpolierte Keramik wurden im J. 1966 im illyro-keltischen Fundort am linken Ufer des Flüsschens Plitvice (Štefanec, Gemeinde Varaždin, fachlich noch un bearbeitet) in unmittelbarer Nähe der römischen Station *Populos* (Bar-tolovec) gefunden.

Die übrigen Fragmente aus der Fundstätte in Goričan (T. 3: 8—17) verwiesen auf die Datierung in die Frühantike, und so ist der Zeitraum bis zum 2. Jahrhundert u. Z. abgeschlossen, höchstwahrscheinlich bis zu den markomannischen Kriegen.

Auf Grund all dieser Tatsachen besteht eine aktuelle Parallele zwischen der urgeschichtlichen Siedlung Goričan und den neo-äneolithischen und ähnlichen Fundstätten in den benachbarten Gebieten von Varaždin, Slowenien, Ungarn, aber auch Österreich.

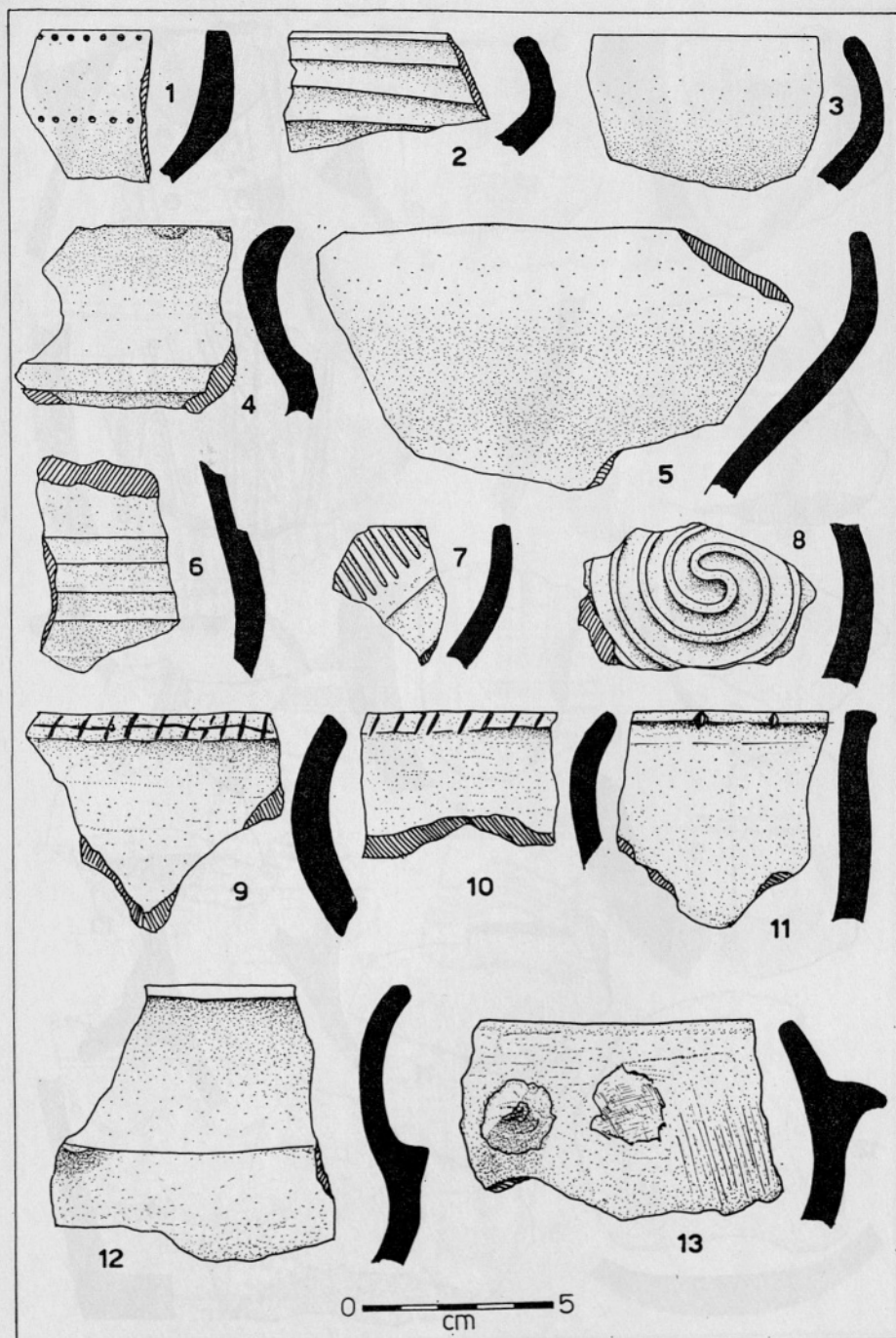
Die Tumulusgruppen östlich und südöstlich von Goričan (Karte 2; T. 4: 2, 3, 4, 5, 6; Abb. 2, 3, 4), wie auch die strittigen Erdhügel westlich von Čehovec (Karte 2; Abb. 5) liegen, gemessen in der Luftlinie über die Drau, nicht weit von den Tumuli im Varaždiner Bereich (Martijanec [Hallstat C], Jalžabet), die

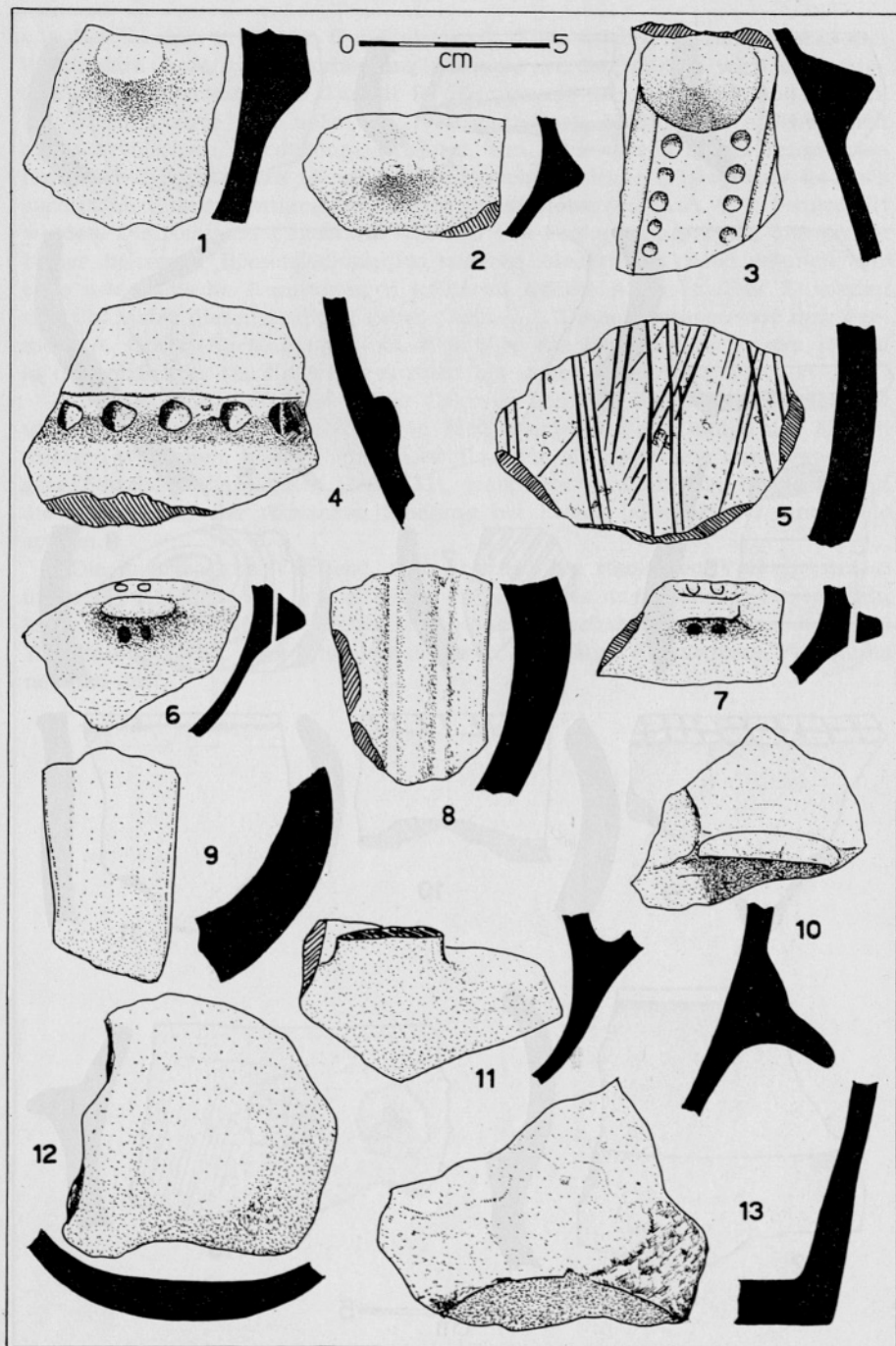
mit den Tumuli in Krain, der Steiermark, Unterösterreich, Burgenland und Westungarn (Anm. 8, 9) in Verbindung gebracht werden, und so wird die systematische Erforschung der Tumuli in Medjimurje den wahren Stand klären.

In Prekmurje und nahe der Westgrenze von Medjimurje erheben sich auf slowenischem Territorium Gruppen von grösstenteils schon erforschten römischen Hügelgräbern (Anm. 9), das Bestehen solcher Hügelgräber ist aber auch in Medjimurje entlang der Grenze gegen Slowenien (Abb. 6, 7) festgestellt worden. Die römische Fundstätte westlich von Prelog (Karte 2) ist die einzige bisher bekannte Römersiedlung im unteren Medjimurje, doch können wir ohne systematische Ausgrabungen keinerlei sichere Angaben über Entstehen und Charakter dieser Siedlung geben (Anm. 10). Deshalb können wir den Vermerk A. Grafs (Karte Pann. Rom. 404) über das Bestehen der *castra stativa* in diesem Sektor bis auf weiteres nicht als sicher annehmen.

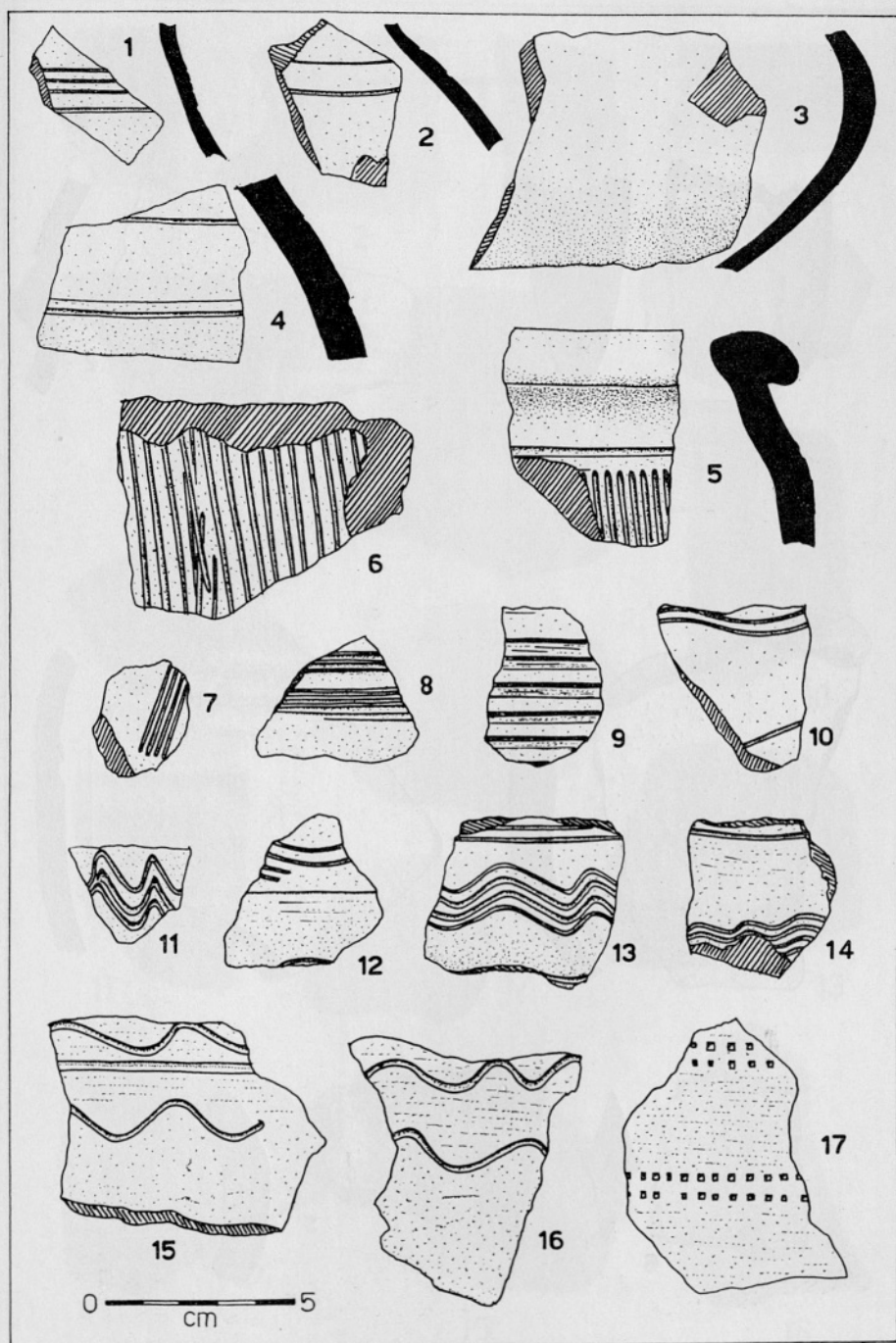
Die Lokation von *Aquamae* in Čakovec und der Siedlungen *Mariniana* und *Carrodunum* in diesem Teil von Medjimurje, wie dies einige der älteren Autoren wünschen, können wir einstweilen nur als Hypothese ohne gewichtigere Beweise kennzeichnen (Anm. 11), jedenfalls wird aber in Bezug darauf die Ausgrabung der römischen Siedlung bei Prelog (»Ferenčica«) eine Rolle spielen.

Die mehrmaligen Versuche, den Überrest der römischen Verkehrsstrasse im unteren Medjimurje, vor allem in Richtung des ungarischen Staatsgebiets, bzw. als Verbindung in Richtung *Aquincum* festzustellen, haben keinerlei Resultate ergeben, was uns jedoch nicht den Mut für weitere Forschung nehmen darf.

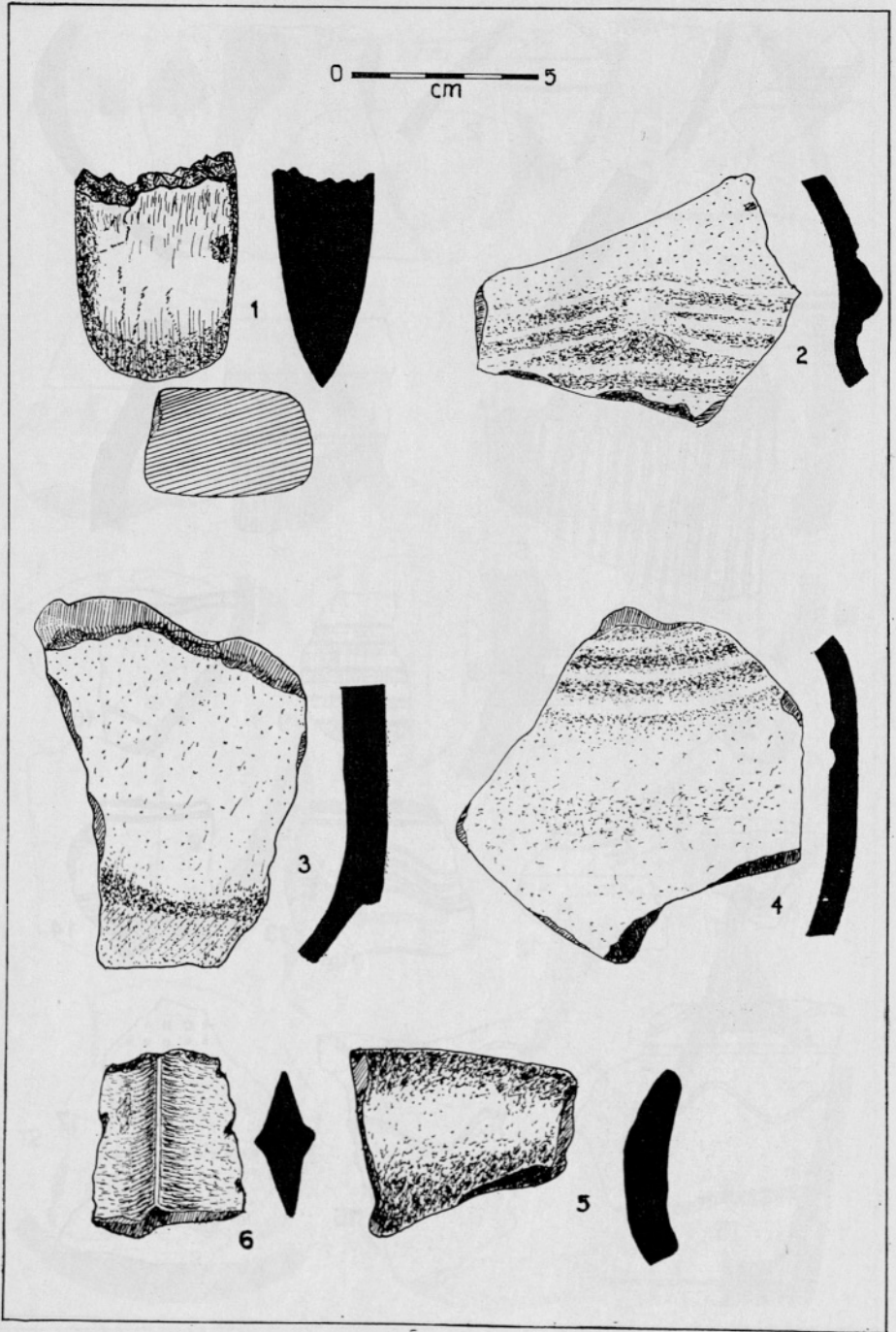

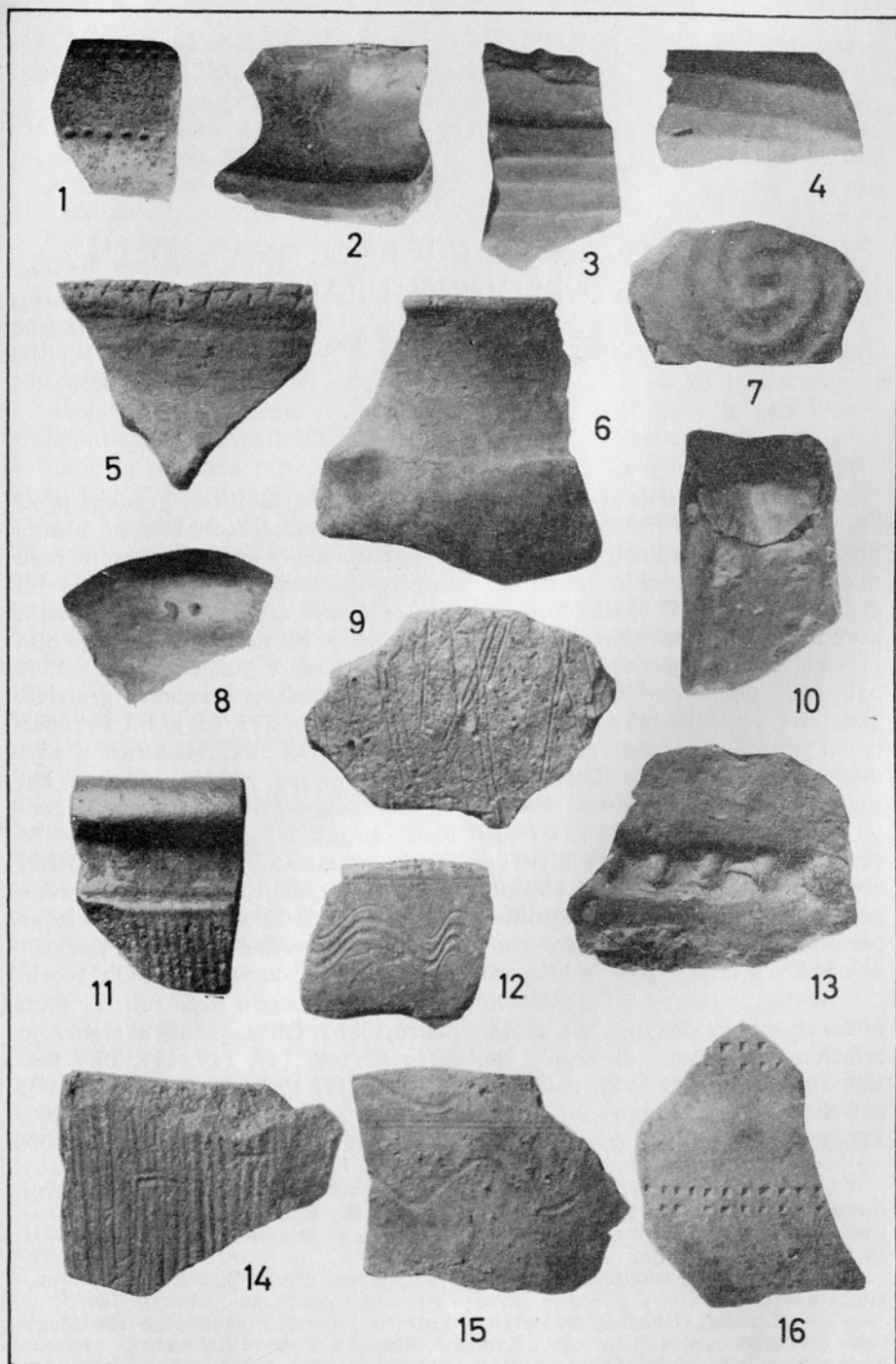
Goričan, naselje — Siedlung. 1—13 = 1/2

Goričan, naselje — Siedlung. 1—17 = 1/2

Goričan. 1 naselje — Siedlung, 2—6 tumuli — Hügelgräber. 1—6 = 1/2

Goričan, naselje — Siedlung. 1—16 = ca. 1/2